

УДК 336.01

Левицька С. О.

д.е.н., професор

Панчук І. П.

здобувач кафедри обліку і аудиту

Національний університет водного господарства та

природокористування, м. Рівне

ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто основні підходи до розгляду сутності фінансової діяльності. Визначено її вхідні та вихідні грошові потоки. Також наведено головні завдання фінансової діяльності промислового підприємства на кожному етапі господарського процесу.

Ключові слова: фінансова діяльність, грошовий потік фінансової діяльності, чистий грошовий потік фінансової діяльності.

Постановка проблеми. Фінансова діяльність посідає важливе значення в процесі функціонування підприємства та організації його облікової політики. Становлення в Україні ринкових відносин сприяють поліпшенню економічного середовища для діяльності підприємств, зокрема, їх фінансової діяльності. В системі управління підприємством фінансова діяльність спрямована на достатнє з огляду забезпечення функціональних завдань основної статутної діяльності, фінансове забезпечення господарської діяльності підприємства. Проте, недостатньо висвітлено відмінність поняття фінансової діяльності від інших видів діяльності промислового підприємства, визнання та класифікацію витрат та доходів за ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досліджень свідчить, що великий внесок у розробку теоретичних основ і методичних підходів з

розкриття сутності, мети та завдань фінансової діяльності підприємств зробили такі провідні вчені-економісти як: Ф. Ф. Бутинець, О. О. Терещенко, Г. М. Азаренкова, О. М. Вінник, О. С. Філімоненко, В. М. Пархоменко, А. М. Поддєрьогін та інші. Ці вчені розглядають поняття фінансової діяльності через основні напрями фінансової роботи, а також через форми і методи фінансової діяльності.

Формулювання цілі статті. Метою статті є розкриття змісту фінансової діяльності через систему вхідних та вихідних грошових потоків, а також визначення її головних завдань у процесі трансформації економічного розвитку.

Викладення основного матеріалу. Згідно НП(С)БО 1 на підприємстві виділяють звичайну діяльність, до якої відносять фінансову, інвестиційну та операційну. Ці види діяльності за своїми операціями мають місце відображення у формах фінансової звітності підприємства, зокрема, у формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», формі № 3 «Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)» та формі № 3-н «Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)». Нашим завданням буде розкриття сутності саме фінансової діяльності. Для цього розглянемо погляди відомих науковців та стандарти, що виступають методологічною основою обліку фінансової діяльності (табл. 1).

У широкому розумінні, сутність фінансової діяльності визначається як грошові відносини, які виникають між підприємством і банками, страховими компаніями, постачальниками, покупцями, державними органами, працівниками підприємства та ін. Фінансову діяльність у широкому розумінні трактує О.М. Вінник та А.М. Поддєрьогін (табл. 1), де останній розглядає її через практичну фінансову роботу, спрямовану на забезпечення функціонування підприємства.

За іншого підходу, у вузькому значенні, трактування фінансової діяльності збігається у міжнародних та національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку. Досить точно наводить визначення цієї діяльності

В.М. Пархоменко, який розглядає її як надходження та вибуття грошових коштів, що виникають в результаті цієї діяльності. На наш погляд, такий підхід є досить доречним, адже розгляд фінансової діяльності через рух її грошових коштів найбільшою мірою розкриває її повний зміст.

Таблиця 1

Підходи щодо визначення терміну «фінансова діяльність»

№	Автор	Сутність поняття «фінансова діяльність»
1.	О.М. Вінник	діяльність, пов'язана з обігом коштів (фінансів) [2].
2.	А.М. Поддєрьогін	це система використання різних форм і методів для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей, тобто це та практична фінансова робота, що забезпечує життєдіяльність підприємства, поліпшення її результатів [8, с. 15-16].
3.	В.М. Пархоменко	операції з надходження і вибуття грошових коштів, пов'язані із збільшенням і зменшенням статутного капіталу, пайового капіталу, додатково вкладеного капіталу, погашенням неоплаченого капіталу, викупом і продажем власних акцій, продажем облігацій власної емісії, сплатою відсотків за такими облігаціями, погашенням таких облігацій, отриманням і погашенням кредитів банків, сплатою відсотків за користування кредитами банків [7, с. 3].
4.	НП(С)БО 1	діяльність, яка веде до змін розміру і складу власного та позичкового капіталів підприємства [5].
5.	МСБО 7	діяльність, що спричиняє зміни розміру та складу вкладеного капіталу та запозичень суб'єкта господарювання [3].

Згідно міжнародних стандартів бухгалтерського обліку №7 «Звіт про рух грошових коштів» до грошових потоків від фінансової діяльності включають: а) надходження грошових коштів від випуску акцій або інших інструментів власного капіталу; б) виплати грошових коштів власникам для придбання або викупу раніше випущених акцій суб'єкта господарювання; в) надходження грошових коштів від випуску незабезпечених боргових зобов'язань, позик, векселів, облігацій, іпотек, а також інших короткострокових або довгострокових позик; г) виплати грошових коштів для погашення позик; г) виплати грошових коштів орендарем для зменшення існуючої заборгованості, пов'язаної з фінансовою орендою [3].

Ми вважаємо, що підприємству потрібно розділяти грошові потоки на вхідні та вихідні, як це зазначає А.А. Поддєрьогін. Під вхідним грошовим

потокотом науковець розуміє такий грошовий потік, який веде до збільшення абсолютної величини грошових коштів, що перебувають у розпорядженні підприємства на певний момент часу. Вихідний грошовий потік Поддєрьогін вважає протилежним до вхідного, який призводить до зменшення абсолютної величини грошових коштів [9, с. 62].

Деякі автори (наприклад, Т.В. Момот) розрізняють потоки і відтоки, проте за економічним змістом вони збігаються із вхідними та вихідними грошовими потоками [4, с. 77]. Доцільно навести чітку класифікацію грошових потоків фінансової діяльності підприємства. При побудові такої класифікації також варто опиратися на фінансову звітність підприємства (зокрема, на форму № 3), що зробить класифікацію точнішою, вона не суперечитиме обліковим аспектам відображення фінансової діяльності. Класифікацію вхідних та вихідних потоків фінансової діяльності наведено на рисунку 1.

Рис. 1. Грошові потоки фінансової діяльності

Існують деякі розбіжності у поглядах між вітчизняними науковцями та методичною базою бухгалтерського обліку, пов'язані із віднесенням відсотків і дивідендів до грошового потоку певного виду діяльності. Так, А. Озеран у своїй

статті доводить, що відсотки і дивіденди сплачені можна віднести як до фінансової, так і до операційної діяльності підприємства, оскільки відсотки сплачені впливають на визначення прибутку, а виплата дивідендів здійснюється за рахунок коштів основної діяльності [6, с. 29]. Аналогічний підхід до класифікації грошових потоків від сплачених відсотків і дивідендів наведено і у МСБО 7, за яким вони є складовими операційної діяльності підприємства, оскільки використовуються при визначенні збитку або прибутку. Також у цьому стандарті додається, що дивіденди та відсотки можна віднести до інвестиційної та фінансової діяльності, тому що ці витрати направлені на отримання фінансових ресурсів, або отримання доходів від інвестиції [3].

Л. С. Ситник взагалі зазначає, що одна і та сама операція може відноситися до кількох видів діяльності. Суму, сплачену банком, що включає погашення позики та відсотки, буде відображено двома позиціями: відсотки – у складі операційної діяльності, а погашення позики – у складі фінансової діяльності [10, с. 42]. Із зазначеного випливає, що дивіденди і відсотки можна розглядати як рух грошових коштів від фінансової, інвестиційної та операційної діяльності.

Слід відмітити, що згідно Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (далі – План рахунків) облік дивідендів і відсотків ведеться на окремих рахунках класу 7 та 9, які в кінці звітного періоду списують на результати фінансових операцій. В даному випадку втрачається взаємозв'язок рахунків бухгалтерського обліку та окремих форм фінансової звітності (форми № 3). Щоб уникнути таких розбіжностей, на наш погляд, варто дотримуватися певної послідовності у відображенні дивідендів та відсотків у формах звітності, де варто відносити їх до складу фінансової діяльності підприємства. В іншому випадку потрібно вносити зміни до Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування.

Отже, поділ на вхідні та вихідні грошові потоки здійснюється з метою визначення чистого грошового потоку в результаті фінансової діяльності, який

виступає як механізм забезпечення потреби підприємства у капіталі для фінансування інвестиційної та операційної діяльності.

Виходячи із класифікації грошових потоків (рис. 1), виведемо формулу визначення чистого грошового потоку від фінансової діяльності (формула 1).

$$\text{ГПфд} = \text{Нпоз} + \text{Нвк} + \text{Ндп} + \text{Нін} - \text{ВД} - \text{Впоз} - \text{Ввідсот.} - \text{Вфо} - \text{ВВвк} - \text{Вдп}_{\text{нч}} - \text{Вдп}_{\text{п}} - \text{Він} \quad (1)$$

де, Нпоз – отримані позики; Нвк – надходження від власного капіталу; Ндп – надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві; Нін – інші надходження; ВД – сплата дивідендів; Впоз – погашення позик; Ввідсот. – витрачання на сплату відсотків за користування позиковим капіталом (використаним у фінансовій діяльності); Вфо – витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди; ВВвк – витрачання на викуп власних акцій; Вдп_{нч} – витрачання на виплати неконтрольованим часткам в дочірніх підприємствах; Вдп_п – витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві; Він – інші платежі.

Як зазначає Г. О. Крамаренко, чистий грошовий потік від фінансової діяльності є складовою чистого грошового потоку в цілому, значення якого свідчить, яка величина грошових коштів знаходиться у розпорядженні підприємства [2, с. 47]. Таким чином, ми ще раз переконалися у необхідності визначення грошового потоку від фінансової діяльності. При чому, його визначення дозволяє глибше зрозуміти зміст цієї діяльності (через систему її операцій).

Забезпечення ефективної організації фінансової діяльності промислового підприємства в сучасному суспільстві, насамперед, має базуватися на триєдиній концепції сталого розвитку. Ця концепція включає економічний, екологічний та соціальний аспекти, які забезпечать збереження природно-ресурсного потенціалу і тим самим сприятимуть добробуту суспільства. У зв'язку з таким новим сучасним баченням розв'язання екологічних проблем, виникають зміни у

підходах до економічного зростання, які підприємства мають використовувати на практиці.

Так, основним завдання промислового підприємства є не тільки отримання максимального прибутку, а й мінімізація викидів у процесі виготовлення продукції та вчинення іншої шкоди довкіллю при цьому. Ця ідеологія ХХІ ст. вплинула і на організацію облікової політики підприємства, зокрема, його фінансової діяльності. Враховуючи вище згадану концепцію, назвемо основні завдання фінансової діяльності, які виникають у підприємства на таких етапах господарського процесу, як: постачання, виробництво, реалізація, оцінка фінансових результатів. До таких завдань відносять:

1) на етапі процесу постачання:

- забезпечення промислового підприємства власними та/або позиковими коштами для придбання екологічно безпечних предметів праці (для виготовлення продукції);

- забезпечення промислового підприємства власними та/або позиковими коштами для придбання техніки і впровадження новітніх технологій, що дозволять зменшити забруднення навколишнього середовища;

- забезпечення своєчасності розрахунків;

- виконання зобов'язань за кредитними договорами, вексями та ін.;

- контроль за правильністю укладання кредитних угод, та їх дотриманням;

- контроль за цільовим використанням кредитних коштів та ін.;

2) на етапі процесу виробництва:

- забезпечення підприємства фінансовими ресурсами (власними чи позиковими) для виготовлення екологічно чистої готової продукції;

- забезпечення оптимального співвідношення власного та залученого капіталу;

- випуск акцій як спосіб залучення додаткових інвестицій;

- забезпечення виконання промисловим підприємством фінансових зобов'язань перед фінансово-кредитними інституціями, підприємствами та ін.;

- підвищення платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, незалежності і ділової активності підприємства;

- контроль за цільовим використанням залучених коштів для процесу виробництва та ін.;

3) на етапі процесу реалізації:

- збут виготовленої продукції покупцям на основі договору кредиту, лізингу, фінансової оренди та ін.;

4) на етапі оцінки фінансових результатів:

- визначення результату фінансової діяльності;

- виплата дивідендів за корпоративними правами;

- пошук шляхів збільшення фінансових доходів та зменшення фінансових витрат;

- повернення позик і кредитів (а також відсотків за ними), у розмірі обумовленого в договорі;

- складання планів та прогнозів у частині фінансової діяльності;

- оцінка та аналіз можливих ризиків у частині фінансової діяльності та інші.

Кожне завдання фінансової діяльності є досить важливим та доречним. Проте, ми вважаємо, що основне завдання полягає у мобілізації власного та залученого капіталу для фінансування підприємства та забезпечення його необхідними ресурсами.

Висновки. У статті розглянуто сутність фінансової діяльності у вузькому значенні, зміст якої розкривається через широку систему завдань. Перелік завдань фінансової діяльності авторами розглянуто на кожному етапі господарського процесу промислового підприємства, на формування яких в контексті трансформації економічного зростання вплинула сучасна концепція триєдиного розвитку. Також виведено формулу визначення чистого грошового потоку від фінансової діяльності, яка складена згідно класифікації вхідних та вихідних грошових потоків, виходячи із статей форми № 3 фінансової звітності підприємства.

Погляди сучасних науковців у розгляді сутності фінансової діяльності часто не співпадають. Це проявляється у процесі розмежування фінансової діяльності від інвестиційної, у зв'язку з чим, постають проблеми обліку цього виду діяльності. Відтак, ця тема зберігає свою актуальність до сьогоднішнього часу, що супроводжується необхідністю її подальшого глибокого вивчення.

Список використаної літератури:

1. Вінник О.М. Господарське право [Електронний ресурс]: Навч. посібник. - 2-е вид., змін, та допов. / О.М. Вінник. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. - 766 с. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/19991130/pravo/gospodarske_pravo_vinnik_om
2. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз: Підруч. / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К.: ЦУЛ, 2008. – 392 с.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів» від 01.01.2012. [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_019
4. Момот Т.В. Фінансовий менеджмент: Навч. Посіб. / Т.В. Момот, В.О. Безугла, Ю.О. Тараруєв, М.В. Кадничанський, І.Г. Чалий; За ред. Т.В. Момот. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 712 с.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73, [Електронний ресурс] / Податки та бухгалтерський облік: інформаційно – аналітична газета. – Режим доступу : <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/npsbu1/>
6. Озеран А. Звіт про рух грошових коштів: дослідження концептуальних підходів / А. Озеран / Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. - № 10. – С. 27-34.

7. Пархоменко В. Рух грошових коштів як індикатор господарської діяльності / В. Пархоменко / Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. - № 11. – С. 3-5.
8. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, М.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. — 6-те вид., перероб. та допов. — К.: КНЕУ, 2006. — 552 с.
9. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д. та ін. Фінансовий менеджмент: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, М.Д. Буряк, Н.Ю. Невмержицька, Я.І. Невмержицький, О.А. Островська, О.В. Павловська, В.З. Потій, О.О. Терещенко; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. — К.: КНЕУ, 2005. — 535 с.
10. Ситник Л.С. Фінансовий менеджмент: Навч. Посібник / Л.С. Ситник. — Донецьк : Дон-НУ, 2005. — 368 с.

ЛЕВИЦКАЯ С. А., ПАНЧУК И. П. СОДЕРЖАНИЕ И ЗАДАЧИ ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ: УЧЕТНЫЙ АСПЕКТ

В статье рассмотрены основные подходы сущности финансовой деятельности. Определено ее входные и исходные денежные потоки. Также приведены главные задания финансовой деятельности промышленного предприятия на каждом этапе хозяйственного процесса.

Ключевые слова: *финансовая деятельность, денежный поток финансовой деятельности, чистый денежный поток финансовой деятельности.*

LEVYTSKA S. O., PANCHUK I. P. CONTENT AND OBJECTIVES OF FINANCIAL ACTIVITIES OF INDUSTRIAL ENTERPRISES: AN ANALYSIS

The article reviews the main approaches to consider the nature of financial activities. Definitely its incoming and outgoing cash flows. The article considers the

main task of the financial activities of industrial companies at every stage of the economic process.

Keywords: finance, cash flow financing activities, net cash flow financing activities.